

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de çocuk yoksulluğunun ulaştığı boyutların; yoksulluğun çocukların yeterli ve sağlıklı beslenme, barınma, eğitim, sağlık, bakım, oyun ve sosyal yaşama katılma hakları üzerindeki etkilerinin; çocukların eğitimden kopmasına ve çalışma yaşamına yönelmesine neden olan ekonomik ve toplumsal koşulların; çocuk işçiliğinin, MESEM ve benzeri uygulamaların çocukların eğitim ve yaşam hakkı üzerindeki sonuçlarının araştırılması, çocukların temel haklarını ailelerinin gelirine bağlı olmaktan çıkaracak kamusal politikaların belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve TBMM İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Ayça TAŞKENT
Sakarya Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de milyonlarca çocuk yoksulluk koşullarında büyümektedir. Çocuk yoksulluğu yalnızca ailelerin gelirinin belirli bir sınırın altında olması anlamına gelmemektedir. Yoksulluk; bir çocuğun yeterli beslenememesi, eğitim olanaklarına eşit biçimde erişememesi, sağlıklı ve güvenli bir konutta yaşayamaması, sağlık ve bakım hizmetlerinden yararlanamaması, sosyal ve kültürel hayata katılamaması ve kimi zaman eğitim çağında çalışmak zorunda kalması anlamına gelmektedir.

TÜİK’in 2025 yılı verilerine göre Türkiye’de 0–17 yaş grubunda 21 milyon 375 bin 930 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların yüzde 36,8’i yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altındadır. Başka bir ifadeyle Türkiye’de her üç çocuktan birinden fazlası yoksulluk veya sosyal dışlanma riskiyle karşı karşıyadır. Oranın 2024 yılındaki yüzde 38,9 seviyesinden yüzde 36,8’e gerilemiş olması, çocuk yoksulluğunun ulaştığı boyutu değiştirmemektedir.

Çocukların yoksulluğu, ailelerin yaşadığı ekonomik koşullardan bağımsız değildir. Yüksek gıda ve barınma maliyetleri, düşük ücretler, işsizlik, güvencesiz çalışma ve sosyal haklardaki yetersizlikler hanelerin geçim yükünü artırırken bu yük doğrudan çocukların yaşamına yansımaktadır. Bir hanenin geliri temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğinde kısılan yalnızca tüketim değildir; çocuğun beslenmesi, eğitimi, sağlığı, sosyal yaşamı ve geleceği de bu koşullardan etkilenmektedir.

Bu nedenle çocuk yoksulluğunun sonuçlarından biri olan beslenme sorunu ayrıca ele alınmalıdır. Çocukların okulda geçirdikleri saatler boyunca yeterli ve sağlıklı gıdaya erişimi ailelerin ekonomik durumuna bırakılamaz. Okullarda bütün çocuklara ücretsiz, sağlıklı

nitelikli bir öğün sağlanması sosyal yardım değil, çocukların eğitim ve beslenme hakkının gereğidir. Çocukların beslenmesinin ailelerin gelirine bağlı hâle gelmesi, sınıfsal eşitsizliklerin okulun içine taşınması anlamına gelmektedir.

Yoksulluğun çocukların yaşamındaki en ağır sonuçlarından biri de çocuk işçiliğidir. TÜİK verilerine göre 15–17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı 2025 yılında yüzde 25,5'e ulaşmıştır. Bu oran erkek çocuklarda yüzde 36,5, kız çocuklarda yüzde 13,9'dur. İşgücüne katılım oranı doğrudan çalışan çocukların oranını göstermese de eğitim çağındaki her dört çocukta birinin çalışma yaşamıyla ilişki içinde bulunduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Çocuk işçiliğinin boyutu yalnızca resmî istatistiklerle de açıklanamamaktadır. Kayıt dışı çalışan, mevsimlik tarımda ailesiyle birlikte çalışan, küçük işletmelerde, sanayide, hizmet sektöründe veya farklı çalışma biçimleri içinde bulunan çocukların durumunun bütünlüklü biçimde ortaya çıkarılması gerekmektedir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisinin verilerine göre 2024 yılında en az 71, 2025 yılında ise en az 94 çocuk çalışırken hayatını kaybetmiştir. İSG Meclisi, 2013 yılından bu yana tuttuğu kayıtlarda son on üç yılda en az 862 çocuğun çalışırken yaşamını yitirdiğini belirtmektedir. Çocukların çalışırken yaşamını kaybettiği bir ülkede çocuk işçiliği yalnızca istihdam istatistiklerinin konusu olarak görülemez; çocukların yaşam hakkını doğrudan ilgilendiren bir sorun olarak ele alınmalıdır.

Mesleki Eğitim Merkezleri de bu çerçevede ayrıca incelenmelidir. Mesleki eğitim adı altında çocukların haftanın büyük bölümünü işletmelerde geçirdiği bir sistemde eğitim ile çocuk emeği arasındaki sınırın nasıl kurulduğu, çocukların hangi koşullarda çalıştığı, iş sağlığı ve güvenliğinin nasıl sağlandığı, ücretlerinin ve sosyal haklarının ne durumda olduğu ve bu modelin çocuk işçiliği üzerindeki etkileri bütün yönleriyle araştırılmalıdır.

Yoksulluk çocukların eğitim hakkını da doğrudan etkilemektedir. Millî Eğitim Bakanlığının 2024–2025 eğitim öğretim yılı verilerine göre ortaöğretimde net okullaşma oranı yüzde 82,85'tir. İlkokulda yüzde 95,43 olan net okullaşma oranı ortaokulda yüzde 89,09'a, ortaöğretimde ise yüzde 82,85'e gerilemektedir. Bu veriler, eğitim kademeleri ilerledikçe çocukların bir bölümünün örgün eğitim sisteminin dışında kaldığını göstermektedir.

Çocukların eğitimden neden koptuğunun yalnızca kayıt ve okullaşma oranları üzerinden anlaşılması mümkün değildir. Hane yoksulluğunun, çalışma zorunluluğunun, mevsimlik tarım işçiliğinin, ulaşım ve barınma sorunlarının, engelliliğin, bakım yükümlülüklerinin ve erken yaşta evliliklerin eğitimden kopuş üzerindeki etkilerinin ayrı ayrı ortaya çıkarılması gerekmektedir. Özellikle yoksul hanelerde yaşayan çocukların eğitimden çalışma yaşamına yönelik yönelmediği kamu tarafından izlenmeli ve açıklanmalıdır.

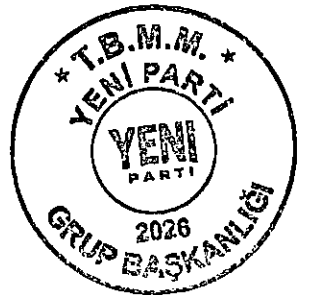
Çocuk yoksulluğuyla mücadele, yoksul ailelere dönemsel yardım yapılmasına indirgenemez. Çocukların temel haklarının ailelerinin gelir düzeyine bağlı olduğu bir sistem, eşitsizlikleri ortadan kaldırmamakta; çocukların içine doğdukları sınıfsal koşulların yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde de belirleyici olmasına neden olmaktadır. Sosyal politikaların amacı

yoksulluğu yalnızca hafifletmek değil, çocukların yoksulluk nedeniyle temel haklarından mahrum kalmasını engellemek olmalıdır.

Her çocuğun yeterli ve sağlıklı beslenmesi, nitelikli eğitime ve sağlık hizmetlerine ücretsiz erişmesi, güvenli bir konutta yaşaması, oyun oynayabilmesi ve çalışmak zorunda kalmadan gelişimini sürdürebilmesi kamunun sorumluluğundadır. Bu hakların kullanılması ailelerin gelirin, sosyal yardım başvurusunda bulunmasına veya yaşadığı kentin olanaklarına bırakılamaz.

Bu nedenle Türkiye’de çocuk yoksulluğunun gerçek boyutlarının ve çocukların gündelik yaşamındaki sonuçlarının; yoksulluk ile eğitimden kopuş, yetersiz beslenme ve çocuk işçiliği arasındaki ilişkinin; MESEM başta olmak üzere çocukların çalışma yaşamıyla ilişki kurduğu uygulamaların; mevcut sosyal desteklerin kapsam ve yeterliliğinin araştırılması ve çocukların beslenme, barınma, eğitim, sağlık, bakım, oyun ve güvenli bir yaşam haklarını güvence altına alacak kalıcı kamusal politikaların belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98. ve İttüzüğün 104. ve 105. Maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

189 Sayılı meclis Anayasa dairesi

VEKİL ADI	SEÇİM BÖLGESİ	İMZA
Tarkan Elçi	İstanbul	
Aliye Timbi Ertuğ	ANK	
Mehmet Tahiroğlu	Görm	
Seyyid Ali Derici	Muğla	
Murat ÇAN	Samsun	
İsmail Fırtın	Karaman	
ANVER		
Elvan Bile Beğir	Giresun	
Hikmet Valim Halici	İsparta	
Erdoğan Ertuğ	Zonguldak	
Güzem Özcan	MUĞLA	
Orhan Simer	Adana	
Reşat Kavran	Antalya	
Fahri Özkan	K. e. l.	
A. SİBEL YAKIN	İSTANBUL	
Hasan Öztürk	Bursa	
Gamze TAŞCIER	Ankara Mv.	
Nurhayat Altınkayapınar	Bursa Mv.	
Süleyman Bulbul	Aydın Mv.	
İLHAZ KARACI	SİVAS M	

